

Jerzy Walewicz*

LOKALNA PRODUKCJA MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH
A POTRZEBY BUDOWNICTWA INDYWIDUALNEGO
W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM
W LATACH 1986-1990

Opracowanie niniejsze stanowi próbę przedstawienia stanu lokalnej bazy produkcyjnej materiałów budowlanych i skonfrontowania go z potrzebami materiałowymi, jakie wynikają z przyjętych na lata 1986-1990 zadań indywidualnego budownictwa mieszkaniowego. W tym celu, po krótkim scharakteryzowaniu bazy surowcowej dla lokalnej produkcji materiałów budowlanych w województwie łódzkim oraz istniejącego w tym zakresie potencjału wytwórczego, dokonana zostanie ocena zapotrzebowania na materiały budowlane pochodzące z produkcji lokalnej. Określenie tych potrzeb opierać się będzie na współczynnikach zużycia podstawowych materiałów w przeliczeniu na 1 mieszkanie oddane do użytku w gospodarce nieuspołecznionej w 1983 r. Wielkość tych potrzeb porównana zostanie następnie z przewidywanymi rozmiarami lokalnej produkcji materiałów budowlanych w województwie łódzkim w latach 1986-1990. Przedstawione zostaną zarówno wielkości produkcji wynikające z oceny i zamierzeń poszczególnych producentów materiałów lokalnych, jak i wielkości proponowane w programie rozwoju tej produkcji opracowanym w Wydziale Budownictwa Urzędu Miasta Łodzi. Konfrontacja takich danych pozwoli na ocenę realności osiągnięcia zakładanych na lata 1986-1990 rozmiarów budownictwa indywidualnego oraz na wskazanie kierunków działań, których podjęcie powinno służyć zrównoważeniu bilansu materiałów budowlanych pochodzących z produkcji lokalnej.

* Dr, adiunkt w Zakładzie Ekonomiki Budownictwa i Inwestycji Instytutu Ekonomiki Produkcji UŁ.

1. Charakterystyka bazy surowcowej dla lokalnej produkcji materiałów budowlanych

Występujące na terenie województwa łódzkiego zasoby surowcowe są bardzo ubogie. Większe znaczenie dla produkcji materiałów budowlanych mają tylko gliny żwałowe, złoża kruszywa (piaski i pospółki) oraz płaski kwarcowe. Inwentaryzacja zasobów geologicznych przeprowadzona według stanu na dzień 1 stycznia 1982 r. wykazała istnienie 72 złóż surowców, z czego 17 złóż zawierających gliny żwałowe, 53 złoża zawierające kruszywo i 2 złoża piasku kwarcowego¹. Tylko nieliczne z tych złóż mają większe znaczenie gospodarcze i mogą być eksploatowane w skali przemysłowej przez jednostki gospodarki społecznej. Większość złóż posiada niewielkie zasoby, które są eksploatowane przez prywatnych wytwórców materiałów budowlanych (rzemiosło) oraz przez okoliczną ludność dla własnych potrzeb.

Pośród 17 złóż gliny żwałowej największe znaczenie gospodarcze ma 7 złóż, przy których zlokalizowane są cegielnie Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej. Są to: 2 złoża w Pabianicach, 2 złoża w okolicach Pabianic oraz złoża w Wilanowie koło Strykowa, w Strykowie-Smolnicach i w łódzkiej dzielnicy - Stoki. Złoża te zawierają w sumie około 4 mln m³ surowca udokumentowanego przeważnie w kategorii C₁. Przeszło połowa całości zasobów gliny żwałowej znajduje się w złożu "Gospodarz" koło Pabianic (około 2,1 mln m³). Nie wszystkie złoża są obecnie eksploatowane, nie wydobywa się na przykład surowca ze złoża "Ksawerów" koło Pabianic (jest ono położone pod gruntami rolniczymi wysokiej klasy) oraz z obu złóż znajdujących się w granicach Pabianic (brak jest zgody władz tego miasta na eksploatację złóż, ponieważ tereny, na których są one zlokalizowane, zarezerwowano dla innych celów). Należy dodać, że eksploatacja dwóch innych złóż w najbliższych latach może być także zaniechana. Dotyczy to złoża w Strykowie-Smolnicach, gdzie zasoby w eksploatowanej obecnie części złoża są już na wyczerpaniu oraz złoża "Stoki", gdzie sytuacja jest podobna, zaś na eksploatację dalszej części złoża nie ma dotychczas zgody

¹ Inwentaryzacja złóż kopalin stałych według stanu na 1.01. 1982 r., Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej UML.

władz miasta (teren ten może być przeznaczony w przyszłości na budowę osiedla mieszkaniowego). Wśród innych, dużych złóż gliny zwalowej na uwagę zasługuje także złóż w Adamowie koło Aleksandrowa Łódzkiego, którego zasoby udokumentowane w kategorii A, B i C wynoszą około 1,7 mln m³. W przypadku wybudowania cegielni o rocznej zdolności produkcyjnej 18 mln j.c., zasoby surowca wystarczą na około 60 lat eksploatacji. Pozostałe, niewielkie złoża gliny zwalowej (łącznie 9 złóż) są wykorzystywane przez prywatnych wytwórców cegły².

Jeśli chodzi o zasoby kruszywa naturalnego w województwie łódzkim, to największe znaczenie gospodarcze mają 2 złoża użytkowane przez Łódzkie Zakłady Eksploatacji Kruszywa. Zawierają one łącznie około 27,5 mln ton piasków oraz piasków przewarstwionych żwirami i zlokalizowane są w Łodzi na Stokach oraz w Nowosolnej koło Łodzi. Dwa mniejsze złoża znajdujące się również w Nowosolnej i na Stokach, eksploatowane przez Komunalne Przedsiębiorstwo Transportu i Sprzętu Budowlanego, zawierają około 1,4 mln ton kruszywa. Na zlecenie tego przedsiębiorstwa przeprowadzono na Stokach (w pobliżu obecnie użytkowanego złoża) dodatkowe badania, które pozwoliły na udokumentowanie w kategorii C₁ bogatych zasobów piasku o wysokiej jakości, wynoszących około 2,0 mln ton. Z pozostałych, większych złóż wymienić też należy złóż piasku "Karolew" koło Aleksandrowa Łódzkiego zawierające około 900 tys. ton surowca eksploatowanego przez Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów. Poza tym wstępne badania wykazały także istnienie dużego złoża kruszywa w Rudunkach koło Zgierza, ale dokładnego określenia wielkości i jakości złoża jeszcze nie dokonano. Pozostałe złoża kruszywa budowlanego są przeważnie niewielkie i eksploatowane są przez ich prywatnych właścicieli, prywatnych wytwórców wyrobów betonowych oraz ludność miejscową w łącznej ilości 6-7 tys. ton rocznie, co zaspokaja w całości bieżące potrzeby tej grupy odbiorców.

Z powodu zupełnego braku złóż żwiru naturalnego, potrzeby województwa łódzkiego w tym zakresie zaspokajane są wyłącznie dzięki dostawom z innych województw, a zwłaszcza zielonogórskiego, wrocławskiego i opolskiego. Dla skrócenia przeciętnej odległości przewozów kruszywa, celowe byłoby szersze niż dotychczas wykorzysta-

² Dane pochodzące z kart inwentaryzacyjnych złóż oraz z Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej.

nie dobrych jakościowo kruszyw z sąsiednich województw (złóża w Rydwanie, Czatolinie i Dąbkowicach) oraz podjęcie intensywnej eksploatacji złóż kruszywa (także żwirów) w rejonie Zduńskiej Woli i Sieradza (m. in. złoża "Piaski I", "Piaski II" i "Rechla", których eksploatację planuje się rozpocząć po roku 1985)³.

Na terenie województwa łódzkiego znajdują się 2 złoża piasku kwarcowego nadającego się do produkcji wyrobów sylikatowych. Jedno z tych złóż, zlokalizowane w Marianowie (północno-zachodnia część Łodzi), jest od wielu lat wykorzystywane do produkcji cegły wapienno-piaskowej. Zasoby bilansowe w eksploataowanej dotychczas części złoża według stanu na początek 1982 r. wynosiły 367 tys. m³ i są obecnie na wyczerpaniu, natomiast zasoby pozabilansowe wynoszące około 3670 tys. m³ znajdują się pod terenami leśnymi, stąd nie ma zgody na ich eksploatację. Badania geologiczne przeprowadzone w 1958 r. wykazały wysoki poziom wód gruntowych, miąższość warstwy piasku nadająca się do eksploatacji wynosiła tylko około 2 metrów, w związku z czym eksploatacja była nieopłacalna. Natomiast wiercenia kontrolne przeprowadzone ostatnio wykazały znaczne obniżenie się zwierciadła wody gruntowej, obecnie miąższość warstwy piasku nadającej się do eksploatacji waha się w granicach od 6 do 8 metrów. W ostatnich latach teren ten został częściowo przeznaczony na ogródki działkowe, zaś pozostała jego część jest zarezerwowana pod projektowane osiedle domków jednorodzinnych, w związku z czym Wydział Planowania Przestrzennego, Urbanistyki i Nadzoru Budowlanego Urzędu Miasta Łodzi odmawia Łódzkiemu Przedsiębiorstwu Ceramiki Budowlanej zezwolenia na eksploatację tej części złoża.

Drugie złożo piasku kwarcowego nadającego się do produkcji cegły wapienno-piaskowej położone jest w miejscowości Bibianów koło Ozorkowa. Zasoby tego złoża udokumentowane wstępnie w kategorii C₂, wynoszą około 2,6 mln m³ piasku kwarcowego. Przewiduje się, że dalsze, dokładniejsze badania geologiczne wykażą jeszcze większe zasoby. Łódzkie Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej uzyskało zgodę na eksploatację tego złoża (około 41 ha), dzięki czemu mogła zostać podjęta decyzja o budowie w Bibianowie nowego zakładu wy-

³ Dane pochodzące z kart inwentaryzacyjnych złóż oraz z Łódzkich Zakładów Eksploatacji Kruszywa.

tworzącego cegłę wapienno-piaskową. Ma on w przyszłości zastąpić funkcjonujący od 1965 r. zakład "Marianów"⁴.

2. Baza produkcyjna materiałów budowlanych z surowców pochodzenia lokalnego

Scharakteryzujemy pokrótce potencjał lokalnej produkcji podstawowych materiałów budowlanych w województwie łódzkim, są to:

- 1) drobnowymiarowe materiały ceramiczne (łącznie z cegłą wapienno-piaskową) oraz betonowe,
- 2) kruszywo budowlane,
- 3) wyroby betonowe, w tym elementy stropowe,
- 4) materiały izolacyjne (tylko płyty włórowo-cementowe),
- 5) materiały podłogowe z drewna,
- 6) stolarka budowlana otworowa.

Pominięto tutaj produkcję prefabrykatów wielkowymiarowych i innych elementów systemowych wytwarzanych w fabrykach domów oraz pozostałych wytwórniach pomocniczych przedsiębiorstw budowlano-montażowych, ponieważ nie jest ona zaliczana do produkcji lokalnej.

Głównym wytwórcą drobnowymiarowych materiałów ściennych ceramicznych w województwie łódzkim jest Łódzkie Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej. Są one produkowane w 7 zakładach Oddziału Łódzkiego ŁPCB, a mianowicie: "Wilanów" koło Strykowa, "Gospodarz" i "Ksawerów" koło Pabianic, "Nowa" i "Młodzieniaszek" w Pabianicach, "Stryków-Smolice" oraz "Stoki" w Łodzi. Słaba jakość surowca powoduje, że produkuje się przeważnie cegłę pełną klasy 75 lub najwyższej 100, a tylko zakład "Gospodarz" wytwarza około 4,2 mln jednostek ceramicznych rocznie cegły kratówki, zaś zakład "Młodzieniaszek" - 4,2 mln j.c. cegły dziurawki. Zakłady: "Ksawerów", "Nowa" i "Młodzieniaszek" nie mogą korzystać z własnego surowca i wykorzystują glinę dowożoną z kopalni "Gospodarz". Słabe na ogół wyposażenie techniczne zakładów i trudne warunki pracy (piece kręgowe) powodują, że zakłady te borykają się z trudnościami, które wynikają m. in. ze znacznych niedoborów w stanie zatrudnienia

⁴ Dane uzyskano w Łódzkim Przedsiębiorstwie Ceramiki Budowlanej.

(niepełna obsada jednej zmiany, chociaż w prawie wszystkich zakładach - oprócz zakładu "Młodzieniaszek" - istnieje możliwość prowadzenia pracy dwuzmianowej). Z tego powodu roczna produkcja ceramiki czerwonej w tych zakładach wynosi około 16-20 mln j.c., podczas gdy przy pełnej obsadzie jednej zmiany mogłaby wynosić 27,4 mln j.c., zaś przy pełnej obsadzie dwóch zmian roboczych produkcja mogłaby wzrosnąć do 45,3 mln j.c. rocznie⁵.

Wyroby ceramiczne w postaci cegły palonej wytwarzane są również przez rzemieślników zrzeszonych w Izbie Rzemieślniczej. Obecnie na terenie województwa łódzkiego działa 9 cegielni rzemieślniczych, których roczna produkcja wynosi łącznie około 6-7 mln j.c., zaś ich maksymalna zdolność produkcyjna oceniana jest na około 9 mln j.c.⁶

Do wyrobów ceramicznych zaliczono tu także cegłę wapienno-piaskową, która na terenie województwa łódzkiego wytwarzana jest tylko w zakładzie "Marianów" należącym do Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej. Zakład ten pracuje w systemie dwuzmianowym i obecnie daje roczną produkcję rzędu 24-25 mln j.c. Przy zapewnieniu pełnego zatrudnienia na drugiej zmianie, cegielnia ta może dać roczną produkcję około 28 mln j.c. Z uwagi na wyczerpanie się zasobów piasku w części złoża udostępnionego Łódzkiemu Przedsiębiorstwu Ceramiki Budowlanej do eksploatacji, istnieje pilna potrzeba rozwiązania problemu bazy surowcowej dla Zakładu "Marianów". Optymalnym wyjściem byłoby kontynuowanie produkcji w tym zakładzie poprzez udostępnienie mu dalszej części złoża przy jednoczesnym przejściu na wytwarzanie cegły wapienno-piaskowej-pyłowej. Umożliwiłoby to wykorzystanie części pyłów dymnicowych pochodzących z łódzkich elektrocieplowni, przy znacznym zmniejszeniu zużycia piasku kwarcowego (wrobisko po piasku w kopalni "Marianów" jest wykorzystywane właśnie jako wysypisko pyłów dymnicowych). Nowy zakład mający powstać w Bibianowie nie byłby wtedy zakładem odtworzeniowym dla "Marianowa", lecz jego produkcja w całości służyłaby poprawie bilansu materiałów ściennych w województwie łódzkim⁷.

⁵ Dane z Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej.

⁶ Na podstawie danych Izby Rzemieślniczej w Łodzi.

⁷ Według danych uzyskanych w Łódzkim Przedsiębiorstwie Ceramiki Budowlanej.

Z produkowanych na terenie województwa łódzkiego materiałów ściennych betonowych należy wymienić bloczki i dyle gazobetonowe, betonowe pustaki oraz bloki ścienne różnego rodzaju.

Bloczki i dyle gazobetonowe wytwarzane są wyłącznie przez Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów "Prefabet" w Łodzi (ul. Wieniawskiego), bazujące na płytach dymnicowych pochodzących z łódzkiej elektrociepłowni EC II. Wielkość produkcji tego zakładu wynosi obecnie około 115 tys. m³, tj. około 80 mln j.c. bloczków i dyli. Wielkość ta ma wzrosnąć w wyniku przeprowadzanej obecnie modernizacji i w końcu lat osiemdziesiątych ma wynieść około 170 tys. m³ (119 mln j. c.) bloczków i dyli gazobetonowych rocznie. Zakład ten wytwarza również wielkowymiarowe elementy osłonowe dla potrzeb budownictwa uprzemysłowionego⁸.

Drugą grupę drobnowymiarowych betonowych materiałów ściennych stanowią pustaki i bloki, wśród których dominującą część stanowią pustaki "Alfa". Łączna ich produkcja w roku 1984 wyniosła 29,0 mln j.c., zaś na rok 1985 planowano około 30,75 mln j.c. Ponad połowę tych wyrobów wytwarza rzemiosło (62,8%). Dużą część pustaków "Alfa" wytwarzają też zespoły chłopskie i ludność indywidualnie - 17,2 % ogólnej produkcji. Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie wytwarza 11,8% wyrobów oraz Łódzkie Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej 6,0%, które produkuje pustaki "Alfa" w niektórych cegielniach po sezonie wypalowym w ramach produkcji ubocznej. Pozostałe drobne ilości pustaków "Alfa" (łącznie 2,2%) wytwarzają: Spółdzielczy Kombinat Budowlany "Kombud", Wojewódzki Związek Rolniczych Spółdzielni Produkcyjnych oraz Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego.

Produkcja pozostałych bloków i pustaków ściennych jest niewielka (około 2 mln j.c. rocznie) i obejmuje pustaki "SM" (wytwarzane przez Łódzkie Zakłady Eksploatacji Kruszywa), bloki betonowe "M" (SKB "Kombud") oraz inne drobnowymiarowe elementy betonowe (Wojewódzki Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych)⁹.

Kolejną ważną grupą asortymentową lokalnej produkcji materiałów budowlanych stanowi kruszywo, które w województwie łódzkim

⁸ Dane te uzyskano w Przedsiębiorstwie Produkcji Betonów "Prefabet-Łódź".

⁹ Dane na podstawie informacji uzyskanych w Wydziale Budownictwa UML oraz na podstawie obliczeń własnych.

dostarczane jest głównie przez Łódzkie Zakłady Eksploatacji Kruszywa oraz zespoły chłopskie i dostawców indywidualnych. Na łączną ilość około 1085 ton kruszywa wydobywanego rocznie w województwie łódzkim, na tych producentów przypada około 70% (bez produkcji w Zakładach ŁZEK położonych w województwach sąsiednich i bez przywozu spoza województwa łódzkiego). Pozostała ilość kruszywa wydobywana jest przez Komunalne Przedsiębiorstwo Transportu i Sprzętu Budowlanego, Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów oraz Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunalnego w Pabianicach, głównie dla potrzeb drogownictwa i dla potrzeb własnych. Z tego względu, jak również z uwagi na to, że po roku 1985 Komunalne Przedsiębiorstwo Transportu i Sprzętu Budowlanego będzie stopniowo zaprzestawać wydobywania kruszyw (wynosi ono obecnie około 270 tys. ton rocznie, czyli blisko 1/4 ogólnego wydobywania) - w bilansie kruszyw budowlanych uwzględniona zostanie tylko produkcja Łódzkich Zakładów Eksploatacji Kruszywa oraz wydobywanie kruszywa przez zespoły chłopskie i ludność indywidualnie¹⁰.

Następną grupę materiałów budowlanych stanowią wyroby z betonu, do których zaliczono elementy stropowe z betonu (bez wielkowymiarowych) oraz różnorodne inne drobne elementy betonowe za wyjątkiem elementów ściennych, a więc elementy drogowe, kręgi studienne, rury betonowe, elementy ogrodzeniowe, różne elementy dla potrzeb budownictwa inżynierskiego itp. Łączna produkcja tych elementów wynosi obecnie około 112 tys. m³ rocznie, w tym około 14,5 tys. m³ elementów stropowych. Największymi producentami wyrobów z betonu są: Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie (45,8% ogólnej ilości), Miejskie Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych (31,4%) oraz Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane (11,3%). Pozostała część (11,5% ogólnej produkcji) pochodzi od takich wytwórców jak: rzemiosło, Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego, SKB "Kombud", zespoły chłopskie i producenci indywidualni, Wojewódzki Związek Spółdzielni Produkcyjnych, Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne, Przedsiębiorstwo Budownictwa Wodnego w Konstantynowie, Wojewódzka Spółdzielnia Budownictwa Wiejskiego oraz Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów¹¹.

¹⁰ Według danych uzyskanych w Łódzkich Zakładach Eksploatacji Kruszywa i w Wydziale Budownictwa UML.

¹¹ Dane uzyskane w Wydziale Budownictwa UML i obliczenia własne.

Z materiałów izolacyjnych stosowanych w budownictwie - produkcja lokalna w województwie łódzkim obejmuje tylko płyty wiórowo-cementowe, których rocznie wytwarza się około 110 tys. m². Płyty te wytwarzane są tylko przez Miejskie Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych (około 84% ogólnej produkcji) oraz przez rzemiosło (pozostałe 16% produkcji).

Z kolei, jeśli chodzi o materiały podłogowe z drewna, to są one wytwarzane w łącznej ilości 128-130 tys. m² rocznie, z czego około 2/3, a więc 66,6% przypada na Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie, około 28,1% na rzemiosło, zaś 5,1% na Miejskie Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych. Pozostałe niewielkie ilości stolarki podłogowej (0,2% ogólnej ilości) produkcją SKB "Kombud" oraz Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego (dla potrzeb własnego budownictwa).

Ostatnią grupę materiałową, rozpatrywaną w ramach lokalnej produkcji materiałów budowlanych, stanowi stolarka budowlana otworowa. Jest ona obecnie wytwarzana w łącznej ilości około 30 tys. m² rocznie, a najwięksi jej producenci to: Komunalne Przedsiębiorstwo Wytwarzania Budowlanych (44,0% całej produkcji), Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie (22,0%), rzemiosło (13,3%), SKB "Kombud" (9,3%) oraz Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane (9,2%). Pozostałą część (2,1%) stolarki otworowej wytwarzają Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne oraz Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego¹².

Zgodnie z ustaleniami dotyczącymi zakresu lokalnej produkcji materiałów budowlanych, nie została tu ujęta produkcja wielkowymiarowych systemowych elementów prefabrykowanych, produkcja drobnych elementów betonowych i żelbetonowych pochodząca z wytwórni pomocniczych przedsiębiorstw budowlanych i przeznaczona wyłącznie dla potrzeb własnej produkcji budowlano-montażowej, materiały podłogowe oraz stolarka budowlana otworowa wytwarzana w stolarniach przedsiębiorstw budowlano-montażowych i używana dla potrzeb własnej produkcji budowlano-montażowej itp.

¹² Dane z Wydziału Budownictwa UML.

3. Podstawy i założenia do określenia potrzeb materiałowych
budownictwa opartego na materiałach pochodzących
z produkcji lokalnej

W latach 1981-1983 w województwie łódzkim oddano do użytku w gospodarce nieuspołecznionej łącznie 2081 mieszkań w budynkach jednorodzinnych. Daje to przeciętnie 694 mieszkania rocznie, tj. dokładnie tyle, ile oddano do użytku w roku 1983¹³. Wstępne dane za rok 1984 uzyskane w Wydziale Budownictwa UMŁ wskazują, że liczba mieszkań oddawanych rocznie do użytku gospodarce nieuspołecznionej nadal utrzymuje się w granicach 670-700 mieszkań w budownictwie indywidualnym. Jednocześnie Wojewódzka Dyrekcja Inwestycji przewiduje, że w roku 1985 oddanych zostanie do użytku około 1000 mieszkań, natomiast założenia na dalsze lata są następujące:

- 1986 - 1100 mieszkań,
- 1987 - 1150 mieszkań,
- 1988 - 1200 mieszkań,
- 1989 - 1250 mieszkań,
- 1990 - 1300 mieszkań.

Daje to razem 6000 mieszkań w budownictwie indywidualnym w latach 1986-1990¹⁴.

Dla obliczenia potrzeb materiałowych budownictwa opartego na materiałach pochodzących z produkcji lokalnej przyjęto następujące założenia:

- podstawą do obliczeń jest liczba mieszkań w budownictwie indywidualnym oddanych do użytku w 1983 r. tj. 694 mieszkania (co jest równe średniej rocznej z lat 1981-1983), łącznie z odpowiadającą tej ilości mieszkań wielkością budownictwa niemieszkalnego w gospodarce nieuspołecznionej,

- zakłada się wstępnie, że stopień zaspokojenia potrzeb poszczególnych rodzajów budownictwa w zakresie rozpatrywanych materiałów będzie kształtować się w latach następnych analogicznie jak w roku 1983,

¹³ Na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Województwa Miejskiego Łódzkiego, Łódź 1984, s. 305.

¹⁴ Dane uzyskane w Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji w Łodzi.

- przyjmuje się, że udział przywozu z innych województw (strona przychodów) i udział wywozu z terenu województwa łódzkiego (strona rozchodów) będą w ogólnych bilansach rozpatrywanych materiałów analogiczne jak w roku 1983,

- w obliczeniach nie uwzględnia się prefabrykatów wielkowi-
miarowych z wytwórni systemowych, wyrobów z betonu, stolarki po-
dłogowej i otworowej z wytwórni pomocniczych przedsiębiorstw bu-
dowlano-montażowych zużywanych przez nie dla potrzeb własnej pro-
dukcji budowlano-montażowej,

- nie uwzględnia się również w obliczeniach kruszywa wydobywa-
nego i zużywanego dla celów drogownictwa, własnych potrzeb itp.
przez Komunalne Przedsiębiorstwo Transportu i Sprzętu Budowlanego,
Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Dróg i Mostów oraz Przedsiębiorstwo
Budownictwa Komunalnego w Pabianicach,

- zakłada się, że proporcja między zużyciem materiałów z pro-
dukcji lokalnej przez budownictwo indywidualne oraz uspołecznione
będzie kształtować się jak w roku 1983,

- przy obliczaniu potrzeb materiałowych, przyjmuje się nie
zmienioną strukturę materiałów budowlanych, natomiast pożądane
kierunki zmian tej struktury zostaną wskazane przy ustalaniu pro-
gramu produkcji,

- przyjmuje się, że ilość materiałów niezbędna do wybudowania
jednego mieszkania jednorodzinne nie ulegnie istotnym zmianom
(średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do u-
żytku w gospodarce nieuspołecznionej w 1983 r. wyniosła 102,4
m²)¹⁵,

- w obliczeniach uwzględnia się w zasadzie produkcję jedno-
stek nieuspołecznionych, spółdzielczych oraz tych przedsiębiorstw
państwowych, dla których funkcję organu założycielskiego spełnia-
ją terenowe organy administracji państwowej. Wyjątkowo jednak u-
względniono również produkcję trzech przedsiębiorstw, dla któ-
rych organem założycielskim jest Minister Budownictwa, Gospodar-
ki Przestrzennej i Ochrony Środowiska, z uwagi na ich znaczenie w
zaspokajaniu potrzeb województwa, w tym także potrzeb budownictwa
indywidualnego oraz z uwagi na konieczność uzyskania pełnego, nie
zaś wycinkowego, obrazu zaopatrzenia materiałowego. Są to: Łódzkie

¹⁵ Według Rocznika Statystycznego WML, s. 305.

Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej (tylko Oddział-Łódź, obejmujący zakłady z terenu województwa łódzkiego), Przedsiębiorstwo Produkcji Betonów "Prefabet-Łódź", oraz Łódzkie Zakłady Eksploatacji Kruszywa (tylko kopalnie zlokalizowane na terenie województwa łódzkiego).

Analiza produkcji i zużycia podstawowych materiałów pochodzenia lokalnego w 1983 r. umożliwiła obliczenie jednostkowych wskaźników zużycia materiałów na 1 "mieszkanie sprowadzone" (w 1983 r. oddano do użytku 694 mieszkania). Przez pojęcie "mieszkanie sprowadzone" rozumie się tutaj zaangażowanie materiałów na jedno mieszkanie w budownictwie jednorodzinnym wraz z odpowiadającą mu wielkością zużycia materiałów i wyrobów pochodzenia lokalnego przez budownictwo pozostałe (zarówno indywidualne, jak i uspołecznione korzystające z tych materiałów i wyrobów). Wskaźnik ten stanowi więc $1/694$ część całej produkcji lokalnej wytworzonej i zużytej w 1983 r. w województwie łódzkim. Dane dotyczące wielkości lokalnej produkcji materiałów budowlanych w województwie łódzkim w 1983 r. uzyskane w Wydziale Budownictwa UML oraz obliczone na tej podstawie wskaźniki jednostkowego zużycia materiałów w przeliczeniu na 1 "mieszkanie sprowadzone", przedstawione zostały w tab. 1.

W tab. 1 zamieszczono też wskaźniki jednostkowego zużycia materiałów pochodzenia lokalnego obejmujące wyłącznie zużycie materiałów budowlanych w budownictwie indywidualnym. Obrazują więc one średnie zużycie materiałów w przeliczeniu na jedno mieszkanie w budownictwie jednorodzinnym wraz z odpowiadającą mu częścią zużycia materiałów w pozostałym budownictwie nieuspołecznionym. Wskaźniki te, w odróżnieniu od poprzednich, mają charakter bardziej zregulowany, ponieważ dane uzyskane z Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji - na podstawie których zostały obliczone - nie były wystarczająco szczegółowe.

W danych zawartych w tab. 1 uwagę zwraca fakt, że dla stolarki otworowej wskaźnik zużycia ogółem i wskaźnik zużycia w budownictwie indywidualnym są sobie równe. Wynika to z faktu, że nie cała stolarka zużywana w budownictwie jest zarejestrowana w danych statystycznych dotyczących produkcji lokalnej. Część stolarki wykonana jest na miejscu budowy i od razu wbudowywana - nie stając się przedmiotem obrotu materiałami budowlanymi.

T a b e l a 1

Wielkość produkcji lokalnej w woj. łódzkim w 1983 r. oraz wskaźniki jednostkowego zużycia materiałów pochodzenia lokalnego

Asortyment	Jednostka miary	Wielkość produkcji lokalnej w 1983	Wskaźniki jednostkowego zużycia materiałów pochodzenia lokalnego (na 1 "mieszkanie sprawdzone")	
			w budownictwie ogółem	w tym: w budownictwie indywidualnym
1	2	3	4	5
Materiały ścienne drobnowymiarowe ogółem	tys. j.c.	137 488	198,11	37,80
Materiały ścienne ceramiczne	tys. j.c.	41 050	59,15	12,60
cegła ceramiczna pełna	tys. j.c.	16 656	24,00	.
wyroby ceramiczne drażone	tys. j.c.	6 565	9,46	.
cegła wapienno-piaskowa	tys. j.c.	17 829	25,69	.
Materiały ścienne betonowe	tys. j.c.	96 438	138,96	25,20
bloczki i dyle gazobetonowe	tys. j.c.	82 100	118,30	.
pustaki i bloki betonowe	tys. j.c.	14 338	20,66	.
pustaki "Alfa"	tys. j.c.	14 026	20,21	.
pozostałe pustaki i bloki	tys. j.c.	312	0,45	.

Lokalna produkcja materiałów budowlanych w latach 1986-1990

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4	5
Kruszywo budowlane ogółem	tona	750 000	1 080,00	100,00
piasek	tona	516 000	743,00	.
pospółka	tona	234 000	337,00	.
Wyroby z betonu ogółem				
(bez materiałów ściennych)	m ³	97 264	140,15	20,00
elementy stropowe betonowe	m ³	13 033	18,78	.
pozostałe wyroby z betonu	m ³	84 231	121,37	.
Płyty wiórowo-cementowe	m ²	98 964	142,60	110,00
Materiały podłogowe z drewna	m ²	101 220	145,85	71,00
Stolarka budowlana otworowa	m ²	27 760	40,00	40,00

Ź r ó d ł o: Materiały Wydziału Budownictwa UML i obliczenia własne.

4. Potrzeby województwa łódzkiego w zakresie lokalnej produkcji materiałów budowlanych a możliwości ich zaspokojenia

W celu zorientowania się w wielkości produkcji przewidywanej przez poszczególnych producentów na lata 1986-1990, Wydział Budownictwa UML rozesłał do nich jednolity wzór tabeli z prośbą o podanie przewidywanej na rok 1990 wielkości potencjału produkcji lokalnej poszczególnych asortymentów materiałów budowlanych. Zbiorcze zestawienie tych wielkości podanych przez producentów zawiera tab. 2, w której zostały one porównane z jednej strony z wielkością potrzeb województwa w tym zakresie, a z drugiej strony z wielkością produkcji lokalnej programowanej na lata 1986-1990 przez Wydział Budownictwa UML.

Z danych przedstawionych w tab. 2 wynika, że dla większości grup materiałowych, przewidywany przez producentów wzrost produkcji do roku 1990 jest niewielki i prawie we wszystkich przypadkach niższy od zakładanego wzrostu rozmiarów budownictwa indywidualnego. Jedynie w przypadku betonowych bloków i pustaków ściennych, przewidywany wskaźnik wzrostu produkcji znacznie przekracza wskaźnik dynamiki wielkości budownictwa indywidualnego.

W asortymentach trzech gatunków bloczków gazobetonowych pospółki oraz betonowych elementów stropowych producenci zakładają na rok 1990 produkcję mniejszą niż była wykonana w roku 1983. Zawarte w tab. 2 dane, ilustrujące potrzeby województwa łódzkiego w zakresie lokalnej produkcji materiałów budowlanych, obliczone zostały dla lat 1986-1990 na podstawie planowanych rozmiarów budownictwa indywidualnego i ustalonych uprzednio współczynników zużycia materiałów pochodzących z produkcji lokalnej. W tab. 2 podano także różnice, jakie występują między potrzebami województwa oraz wielkością przewidywanej lokalnej produkcji materiałów budowlanych według oceny producentów i według oceny Wydziału Budownictwa UML (niedobry lub nadwyżki).

Jak widać, wielkości produkcji przewidziane przez producentów na lata 1986-1990 nie wystarczą na pokrycie potrzeb województwa łódzkiego. Dla większości grup materiałowych (poza stolarką otworową i podłogową) następowałoby systematyczne powiększanie się niedoboru, szczególnie znacznego w zakresie materiałów ściennych

Tabela 2

Porównanie potrzeb woj. łódzkiego (ogółem) z wielkością przewidywanej produkcji lokalnej
w latach 1986-1990

Wyszczególnienie	Materiały ściennie drobnowymiarowe (mln j.c.)						Kruszywo ogółem (tys. ton)	Wyroby z betonu (tys. m ³)	Płyty wid- rowo- ce- men- towe (tys. m ²)	Materiały podłogowe z dre- wna (tys. m ²)	Stolar- ka otwo- rowa (tys. m ²)
	ogółem	cegła cera- miczna pełna	wyro- by cera- micz- ne dra- żone	cegła wa- pien- no- pias- kowa	bloz- ki gazo- beto- nowe	pus- taki i bloki beto- nowe					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1986											
Potrzeby	217,9	26,4	10,4	28,3	130,1	22,7	1 188,0	154,2	156,9	160,4	44,0
Produkcja											
a	177,9	19,2	7,3	27,9	91,0	32,5	1 188,0	130,0	133,5	145,0	36,0
b	166,0	17,8	7,2	27,9	72,1	41,0	782,5	111,3	103,0	136,0	33,2
Różnica											
a	-40,0	-7,2	-3,1	-0,4	-39,1	+9,8	-	-24,2	-23,4	-15,4	-8,0
b	-51,9	-8,6	-3,2	-0,4	-58,0	+18,3	-405,5	-42,9	-53,9	-23,6	-10,8
1987											
Potrzeby	277,8	27,6	10,9	29,5	136,0	23,8	1 242,0	161,2	164,0	167,7	46,0
Produkcja											
a	185,8	20,4	8,5	27,9	91,0	38,0	1 242,0	151,2	152,0	153,0	42,0

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
b		169,3	18,2	7,2	27,9	73,5	42,5	794,0	114,3	109,0	145,8	36,3
Różnica												
a		-42,0	-7,2	-2,4	-1,6	-45,0	+14,2	-	-10,0	-12,0	-14,7	-4,0
b		-58,5	-9,4	-3,7	-1,6	-62,5	+18,7	-448,0	-46,9	-55,5	-21,9	-9,7
1988												
Potrzeby		237,7	28,8	11,4	30,8	141,9	24,8	1 296,0	168,1	171,1	175,0	48,0
Produkcja												
a		210,2	21,0	10,0	27,9	107,5	43,8	1 296,0	168,1	171,1	165,0	48,0
b		172,0	18,7	7,2	27,9	74,2	44,0	806,0	117,3	115,0	154,2	39,9
Różnica												
a		-27,5	-7,8	-1,4	-2,9	-34,4	+19,0	-	-	-	-10,0	-
b		-65,7	-10,1	-4,2	-2,9	-67,7	+19,2	-490,0	-50,8	-56,1	-20,8	-8,1
1989												
Potrzeby		247,6	30,0	11,8	32,1	147,9	25,8	1 350,0	175,2	178,3	182,3	50,0
Produkcja												
a		228,9	21,5	11,4	30,0	115,0	51,0	1 350,0	175,2	178,3	180,0	54,0
b		174,1	19,2	7,2	27,9	74,2	45,6	818,0	120,9	121,0	164,0	42,6
Różnica												
a		-18,7	-8,5	-0,4	-2,1	-32,9	-25,2	-	-	-	-2,3	+4,0
b		-73,5	-10,8	-4,6	-4,2	-73,7	+19,8	-532,0	-54,3	-57,3	-18,3	-7,4

Lokalna produkcja materiałów budowlanych w latach 1986-1990

Tabela 2 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1990											
Potrzeby	257,5	31,2	12,3	33,4	153,7	26,9	1 404,0	182,2	185,4	189,6	52,0
Produkcja											
a	245,4	22,6	12,5	30,0	119,0	61,3	1 404,0	182,2	185,4	200,0	60,0
b	178,2	20,0	7,2	27,9	75,6	47,5	830,0	124,0	127,0	189,6	46,5
Różnica											
a	-12,1	-8,6	+0,2	-3,4	-34,7	+34,4	-	-	-	+10,4	+8,0
b	-79,3	-11,2	-5,1	-5,5	-78,1	+20,6	-574,0	-58,2	-58,4	-6,6	-5,5

a - wielkość produkcji wg programu Wydziału Budownictwa UML, b - wielkość produkcji wg oceny producentów.

Źródło: Materiały Wydziału Budownictwa Urzędu Miasta Łodzi i obliczenia własne.

(głównie bloczków i dyli gazobetonowych), kruszywa (zwłaszcza pospółki), wyrobów z betonu oraz płyt wiórowo-cementowych. Jedynie bilans ściennych pustaków i bloków betonowych (zwłaszcza dotyczy to pustaków "Alfa") wykazuje znaczną nadwyżkę, co może częściowo złagodzić niedobór innych materiałów ściennych.

Z kolei w tab. 3 przedstawiono dane dotyczące potrzeb samego tylko indywidualnego budownictwa mieszkaniowego w województwie łódzkim (łącznie z odpowiadającym mu pozostałym budownictwem nieuspołecznionym), obliczone w sposób analogiczny, jak zawarte w poprzedniej tabeli dane dotyczące potrzeb województwa ogółem.

T a b e l a 3

Przewidywane zapotrzebowanie budownictwa indywidualnego na materiały pochodzące z produkcji lokalnej

Asortyment	Jednostka miary	Potrzeby budownictwa indywidualnego				
		1986	1987	1988	1989	1990
Materiały ścienne drobnowymiarowe	mln j.c.	41,6	43,5	45,4	47,3	49,2
materiały ceramiczne	mln j.c.	13,9	14,5	15,1	15,8	16,4
materiały ścienne z betonu	mln j.c.	27,7	29,0	30,3	31,5	32,8
Kruszywo budowlane	tys. ton	110,0	115,0	120,0	125,0	130,0
Wyroby z betonu (bez mat. ściennych)	tys. m ³	22,0	23,0	24,0	25,0	26,0
Płyty wiórowo-cementowe	tys. m ²	121,0	126,5	132,0	137,5	143,0
Materiały podłogowe z drewna	tys. m ²	78,1	81,7	85,2	88,0	92,3
Stolarka budowlana otworowa	tys. m ²	44,0	46,0	48,0	50,0	52,0

Ź r ó d ł o: Materiały Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji oraz obliczenia własne.

Tab. 4 zawiera wskaźniki procentowe, które zostały obliczone jako:

- stosunek wielkości przewidywanej produkcji lokalnej (wg oceny producentów i wg oceny Wydziału budownictwa UML) do potrzeb województwa ogółem,

- stosunek potrzeb budownictwa indywidualnego do przewidywanej wielkości produkcji lokalnej ogółem (również wg oceny producentów i wg oceny Wydziału Budownictwa UML).

Jeśli chodzi o trzy pierwsze grupy materiałów, tj. materiały ścienne, kruszywo i wyroby z betonu, to obserwuje się stopniowe obniżanie wskaźnika zaspokojenia potrzeb województwa. Natomiast dla pozostałych grup materiałów (stolarka otworowa, podłogowa i płyty wiórowo-cementowe), wskaźnik zaspokojenia potrzeb województwa w latach 1986-1990 nieznacznie wzrasta. W odwrotnym kierunku zmieniają się wartości wskaźnika procentowego udziału potrzeb budownictwa indywidualnego w przewidywanej wielkości produkcji lokalnej. Dla trzech pierwszych grup materiałowych (materiały ścienne, kruszywo i wyroby z betonu) wzrasta on nieznacznie, natomiast dla pozostałych grup materiałowych wskaźnik ten w latach 1986-1990 wyraźnie maleje. Wartość tego wskaźnika przekraczająca 100% (sytuacja ta dotyczy płyt wiórowo-cementowych i stolarki otworowej) oznacza, że przewidywana przez producentów wielkość produkcji nie tylko nie wystarcza na pokrycie potrzeb całego województwa łódzkiego, ale nawet na pokrycie samych tylko potrzeb budownictwa indywidualnego. Przewidywane wielkości produkcji lokalnej według oceny Wydziału Budownictwa UML zaczerpnięte zostały z "Programu rozwoju produkcji materiałów budowlanych w województwie łódzkim w latach 1985-1990"¹⁶. Zakładane pierwotnie w tym programie wielkości produkcji zostały skorygowane z uwagi na zmianę przewidywanych rozmiarów budownictwa (początkowo zakładano wybudowanie w latach 1986-1990 około 5000 mieszkań w budownictwie indywidualnym - czyli po 1000 mieszkań rocznie, natomiast aktualne założenia Wojewódzkiej Dyrekcji Inwestycji przewidują wybudowanie w tym okresie 6000 mieszkań, tj. od 1100 w roku 1986 - stopniowy wzrost do 1300 mieszkań w roku 1990).

Osiągnięcie zakładanych w "Programie rozwoju", a następnie skorygowanych i przedstawionych w tab. 2 wielkości produkcji, pozwoliłoby na:

¹⁶ G. Kuźma, E. Malarz, J. Walewicz, Program rozwoju produkcji materiałów budowlanych w województwie łódzkim 1985-1990, Wydział Budownictwa UML, grudzień 1984.

T a b e l a 4

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb woj. łódzkiego
w zakresie materiałów pochodzących z produkcji lokalnej
(w %)

Rok	Materiały ściennie drobnowymiarowe			Kruszy- wo bu- dowlane	Wyroby z betonu bez mate- riałów ścienn- ych	Płyty wióro- wo-ce- mento- we	Mate- riały podło- gowe z drewna	Stolar- ka otwo- rowa
	Ogółem	Mate- riały cera- micz- ne	Mate- riały beto- nowe					
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stosunek wielkości produkcji wg programu Wydziału Budownictwa UML do potrzeb woj. ogółem								
1986	81,6	83,6	80,8	100,0	84,3	85,1	90,4	87,8
1987	81,6	83,5	80,7	100,0	93,8	92,7	92,4	91,3
1988	88,4	83,0	90,8	100,0	100,0	100,0	94,3	100,0
1989	92,4	85,1	95,6	100,0	100,0	100,0	98,7	108,0
1990	95,3	84,7	99,8	100,0	100,0	100,0	105,5	115,4
Stosunek wielkości produkcji wg oceny producentów do potrzeb woj. ogółem								
1986	76,2	81,3	74,0	65,9	72,2	65,6	85,3	75,5
1987	74,3	78,4	72,6	63,9	70,9	66,5	86,9	78,9
1988	72,4	75,8	70,9	62,2	69,8	67,2	88,1	83,1
1989	70,3	73,5	69,0	60,6	69,0	67,9	90,0	85,2
1990	69,2	71,7	68,2	59,1	68,1	68,5	96,5	89,4
Stosunek potrzeb budownictwa indywidualnego do wielkości produkcji wg programu Wydziału Budownictwa UML								
1986	23,4	25,6	22,4	9,3	16,9	90,6	53,9	122,2
1987	23,4	25,5	22,5	9,3	15,2	83,2	52,7	109,5
1988	21,6	25,6	20,0	9,3	14,3	77,1	51,6	100,0
1989	20,7	25,1	19,0	9,3	14,3	77,1	49,3	92,6
1990	20,0	25,2	18,2	9,3	14,3	77,1	46,2	86,7

Tabela 4 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Stosunek potrzeb budownictwa indywidualnych do wielkości produkcji wg oceny producentów								
1986	25,1	26,3	24,5	14,1	19,8	117,5	57,1	132,5
1987	25,7	27,2	25,0	14,5	20,1	116,1	56,0	126,7
1988	26,4	28,1	26,6	14,9	20,5	114,8	55,3	120,3
1989	27,2	29,1	26,3	15,3	20,7	113,6	53,7	117,4
1990	27,6	29,8	26,6	15,7	21,0	112,6	50,4	111,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych uzyskanych w Wydziale Budownictwa UML.

- stopniowe zmniejszenie niedoboru materiałów ściennych z 40-42 mln j.c. w latach 1986-1987 do około 12 mln j.c. w roku 1990 z perspektywą wyeliminowania go po roku 1990,
- zrównoważenie bilansu kruszywa w całym okresie 1986-1990,
- wyeliminowanie niedoboru wyrobów z betonu począwszy od roku 1988, w tym elementów stropowych od roku 1987,
- wyeliminowanie niedoboru płyt wiórowo-cementowych i stolarki otworowej w roku 1988, zaś niedoboru materiałów podłogowych z drewna w 1990 r.

5. Kierunki działania w celu zrównoważenia bilansu materiałów budowlanych pochodzących z produkcji lokalnej

Dla zrównoważenia bilansu materiałów budowlanych, pochodzących z produkcji lokalnej w latach 1986-1990, konieczne jest przyjęcie (z pewnymi modyfikacjami) oraz zrealizowanie rozwiązań i przedsięwzięć zaproponowanych w cytowanym już "Programie rozwoju" opracowanym w Wydziale Budownictwa UML, a mianowicie:

- zwiększenie produkcji PPB "Prefabet-Łódź" do 119 mln j.c. (170 tys. m³) bloczków i dyli gazobetonowych w 1990 r. po modernizacji zakładu,
- pełniejsze wykorzystanie mocy produkcyjnej w zakładzie "Marianów" do czasu wybudowania nowego zakładu (odtworzeniowego dla "Marianowa") w celu uzyskania produkcji rzędu 28 mln j.c. cegły wapienno-piaskowej w latach 1986-1988, a po uruchomieniu nowego zakła-

du sylikatowego w Bibianowie - co najmniej 30 mln j.c. cegły wapienno-piaskowej w latach 1989-1990 łącznie z obu zakładów,

- dzięki zwiększeniu stopnia wykorzystania mocy produkcyjnej w cegielniach Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej - Oddział Łódź (zwłaszcza dzięki uzupełnieniu braków w stanie zatrudnienia), a także w cegielniach rzemieślniczych - zwiększenie produkcji cegły ceramicznej pełnej do 22,6 mln j.c., zaś ceramicznych wyrobów drążonych do 12,5 mln j.c. w 1990 r.,

- zwiększenie stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych u dotychczasowych producentów betonowych bloków i pustaków ściennych (zwłaszcza pustaków "Alfa") i ewentualne uruchomienie tej produkcji w innych zakładach (np. rzemieślniczych), tak aby łączna ich produkcja wzrosła w 1990 do 61 mln j.c.

Powyższe przedsięwzięcia powinny łącznie pozwolić na zmniejszenie niedoboru materiałów ściennych w województwie łódzkim do około 12 mln j.c. w roku 1990. Taką ilość materiałów ściennych - dla całkowitego zaspokojenia potrzeb - należałoby sprowadzić spoza województwa łódzkiego (np. przez wykorzystanie produkcji zakładów Łódzkiego Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej znajdujących się w województwach sąsiednich).

Jeśli chodzi o zrównoważenie bilansów pozostałych grup materiałowych, to możliwości są następujące:

1) W zakresie kruszywa, powinno być ono uzyskane dzięki odpowiedniemu zwiększeniu wydobycia przez Łódzkie Zakłady Eksploatacji Kruszywa oraz zespoły chłopskie i indywidualnie ludność, zaś w przypadku braku możliwości całkowitego zaspokojenia potrzeb w ramach województwa łódzkiego - przez wykorzystanie kruszywa wydobywanego przez Zakłady ŁZEK znajdujące się w sąsiednich województwach.

2) Zrównoważenie bilansu wyrobów z betonu będzie możliwe, počawszy od roku 1988, jednakże pod warunkiem stopniowego zwiększenia ich produkcji od 130 tys. m³ w roku 1986 do około 182 tys. m³ w 1990 r. (w tym elementów stropowych z betonu z 17,0 do 24,4 tys. m³). Do osiągnięcia tej wielkości produkcji powinni przyczynić się przede wszystkim najwięksi dotychczas producenci wyrobów z betonu, a więc: Miejskie Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych, Przedsiębiorstwo Produkcji Elementów Budowlanych w Strykowie, Społeczne Przedsiębiorstwo Budowlane, Spółdzielczy Kombinat Budowlany "Kombud" oraz rzemiosło.

3) Również w zakresie płyt wiórowo-cementowych pokrycie zwiększonych potrzeb województwa możliwe będzie począwszy od 1988 r. Według Wydziału Budownictwa UML wymagać to jednak będzie zwiększenia produkcji tych płyt od 133,5 tys. m² w roku 1986 do 185,4 tys. m² w roku 1990. Do tej wielkości powinni zwiększyć łącznie swoją produkcję obecni wytwórcy, tj. Miejskie Przedsiębiorstwo Elementów Budowlanych oraz rzemiosło. W przypadku braku takiej możliwości, należałoby dodatkowo uruchomić produkcję płyt wiórowo-cementowych w innych zakładach.

4) W odniesieniu do materiałów podłogowych z drewna oraz stolarki budowlanej otworowej, wielkości produkcji zakładane przez Wydział Budownictwa Urzędu Miasta Łodzi zapewniają uzyskanie w latach 1989-1990 niewielkiej nadwyżki w stosunku do zwiększonych obecnie potrzeb budownictwa korzystającego z lokalnej produkcji materiałów budowlanych.

Tak więc tylko w odniesieniu do materiałów ściennych nie zakłada się całkowitej likwidacji niedoboru do roku 1990, co wynika z ograniczonych możliwości zwiększenia produkcji przez dotychczasowych wytwórców, ograniczonej możliwości zastępowania (substytucji) wyrobów ceglarskich oraz gazobetonu przez pustaki i bloki betonowe (przy ogólnym niedoborze materiałów ściennych może wystąpić nadmiar pustaków "Alfa" nie znajdujących nabywców), a także z konieczności ostrożnego programowania inwestycji nowych, jak też polegających na rozbudowie lub modernizacji istniejących zakładów - z uwagi na ograniczoność środków finansowych, jakie można na te cele przeznaczyć.